

Akademia Muzyczna im. Stanisława Moniuszki w Gdańsku

**WYDZIAŁ DYRYGENTURY CHÓRALNEJ, MUZYKI KOŚCIELNEJ, EDUKACJI ARTYSTYCZNEJ,
RYTMIKI I JAZZU**

Taida Wiśniewska

**Interpretacje ruchowe muzyki Wojciecha Kilara
w kontekście stylistyki wybranych dzieł**

promotor: prof. zw. dr hab. Małgorzata Kupsik

STRESZCZENIE PRACY DOKTORSKIEJ

Wojciech Kilar to jeden z filarów kultury polskiej. Jego twórczość muzyczna zajmuje wyjątkowe miejsce w drugiej połowie XX wieku i na początku naszego stulecia. Fascynacja oryginalnością osobowości kompozytora, jego postawą wobec życia, wobec drugiego człowieka jako odbiorcy sztuki, a także siła oddziaływania jego muzyki stały się inspiracją do przyjrzenia się życiowej i twórczej drodze W. Kilara, a w dalszej perspektywie, do podjęcia działań artystycznych związanych ze stworzeniem interpretacji ruchowych jego muzyki, kreowanych według zasad metody rytmiki Emila Jaques-Dalcroze'a.

Celem pracy doktorskiej, składającej się z dzieła artystycznego i jego opisu, było stworzenie interpretacji ruchowych wybranych utworów W. Kilara, a następnie omówienie ich w kontekście cech stylistycznych materiału dźwiękowego. Z dorobku kompozytora wybrano dzieła powstałe u progu drogi twórczej kompozytora – *Trzy preludia* na fortepian, II część *Recitativo e arioso* z *Sonaty* na róg i fortepian, dające zapowiedź indywidualnego stylu i charakteru przyszłych dzieł, a także kompozycje, które są niejako egzemplifikacją jego dojrzałego języka muzycznego – *Chorał III Più largo* z *Choralvorspiel (Preludium chorałowego)* na kameralną orkiestrę smyczkową oraz II część *Allegro* z *September Symphony*. Kryterium doboru utworów związane było z jednej strony z możliwością ukazania różnorodności i ewaluacji języka dźwiękowego W. Kilara, z drugiej zaś z chęcią odzwierciedlenia w interpretacjach ruchowych dzieł odmiennych pod względem aparatu wykonawczego: na instrument solo, duet instrumentalny, orkiestrę kameralną oraz na orkiestrę symfoniczną.

Praca pisemna, będąca opisem dzieła artystycznego zaprezentowanego 30 maja 2015 roku w Sali Koncertowej Akademii Muzycznej im. Stanisława Moniuszki w Gdańsku, a następnie udokumentowanego w postaci audiowizualnej, składa się z trzech rozdziałów. W pierwszym przybliżono życiorys i sylwetkę W. Kilara oraz omówiono przemiany stylistyczne w jego dorobku twórczym, początkowo zakorzenionym w poetyce neoklasycyzmu, następnie w awangardzie lat sześćdziesiątych, a ostatecznie osiadłym w nurcie postmodernistycznym. W rozdziale drugim podjęto rozważania na temat istoty interpretacji ruchowej dzieła muzycznego w metodzie Emila Jaques-Dalcroze'a. Odniesiono się również do wieloetapowości i złożoności procesu powstawania tychże interpretacji, zwłaszcza w kontekście indywidualnego odbioru muzyki. W trzecim rozdziale zaś opisano koncepcję poszczególnych interpretacji ruchowych wybranych utworów W. Kilara. Każdy opis poprzedzono analizą materii dźwiękowej, ze szczególnym uwypukleniem istotnych dla powstałych obrazów ruchowych zagadnień. W rozdziale tym dokonano także analizy porównawczej interpretacji ruchowych w aspekcie ewaluacji stylistyki warsztatu kompozytorskiego.

Literaturę przedmiotu w niniejszej dysertacji stanowiły przede wszystkim: obszerna monografia pt. *Kilar. Żywioł i modlitwa* autorstwa Leszka Polonego, praca doktorska Stanisława Będkowskiego pt. *Harmonika Wojciecha Kilara*, a także liczne analizy wybranych dzieł kompozytora wydane w pismach naukowych. Cennym źródłem informacji były również wywiady przeprowadzone z W. Kilarem opublikowane w postaci książki czy artykułów prasowych oraz dwie niezwykle interesujące, oddające należny hołd kompozytorowi pozycje biograficzne – *Geniusz o dwóch twarzach* Marii Wilczek-Krupy oraz *Takie piękne życie* Barbary Gruszki-Zych, które powstały po śmierci kompozytora.

Opis dzieła artystycznego stanowi integralną całość z dołączonymi do pracy nośnikami audiowizualnymi – płytą DVD i pendrivem, na których zarejestrowano interpretacje ruchowe następujących utworów:

1. W. Kilar – *Choralvorspiel (Preludium chorałowe)* na kameralną orkiestrę smyczkową – *Chorał III Più largo*
2. W. Kilar – *Trzy preludia* na fortepian – *Allegro molto, Adagio, Allegro molto*
3. W. Kilar – *Sonata* na róg i fortepian – cz. II *Recitativo e arioso*
4. W. Kilar – *September Symphony* – cz. II *Allegro*.

Tajda Wiśniewska

The Stanislaw Moniuszko Academy of Music in Gdansk

**FACULTY OF CHORAL CONDUCTING, CHURCH MUSIC, ARTS EDUCATION,
EURHYTHMICS AND JAZZ**

Taida Wiśniewska

**Movement interpretations of the music of Wojciech Kilar
in the context of the style of selected works**

SUPERVISOR: prof. zw. dr hab. Małgorzata Kupsik

SUMMARY

Wojciech Kilar is one of the pillars of Polish culture. His musical work holds a unique place in the second half of the 20th century and at the beginning of this century. My fascination with the originality of the composer's personality, his attitude towards life and human beings as the recipients of art, and the strength of his music served as an inspiration to delve into the life and creative way of W. Kilar and, in the long run, to undertake artistic activities related to the creation of movement interpretations of his music, created according to the principles of Emil Jaques-Dalcroze's method of eurhythmics.

The aim of the dissertation, which consists of an artistic work and its written interpretation, was to create movement interpretations of selected works by W. Kilar, and then discuss them in the context of the stylistic features of the audio material. The works selected included pieces created by the composer at the beginning of his creative path – *Three preludes* for piano and *Sonata* for horn and piano – Part II of *Recitativo e arioso*, which serve as a preview of the individual style and character that would prevail in his future works, as well as compositions which are, in a way, an exemplification of his mature musical language – *Choral III Più largo* from *Choralvorspiel (Choral Prelude)* for chamber string orchestra and Part II of the *Allegro* from *September Symphony*. The criterion for the selection of the works was connected on the one hand with the possibility of showing the diversity of W. Kilar's sound language while simultaneously evaluating it, and on the other with the possibility of reproducing within the movement interpretations works that are different in terms of the performing element: solo instrument, instrumental duet, chamber orchestra and symphony orchestra.

The written work consists of three chapters describing the artistic work which was performed and recorded audio-visually on May 30, 2015 at the Concert Hall of the Stanislaw Moniuszko Academy of Music in Gdansk. The first chapter presents the biography and figure of W. Kilar and discusses the stylistic changes in his artistic work which was initially rooted in neoclassical poetics, then in the avant-garde of the sixties, and finally settled in the postmodern trend. The second chapter discusses the essence of the movement interpretation of a musical work in the method of Dalcroze eurhythmics. Reference has also been made to the multitude of stages and the complexity of the process of creating these interpretations, especially in the context of the individual reception of music. The third chapter describes the concepts behind the individual movement interpretations of the selected works by W. Kilar. Each description is preceded by an analysis of the audio material, with particular emphasis given to the issues relevant to the developed movement images. This chapter also includes a comparative analysis of the movement interpretations in the aspect of a stylistic evaluation of the compositional technique.

The subject literature in this dissertation was primarily: a comprehensive monograph entitled *Kilar. Żywioł i modlitwa* [Kilar. Element and Prayer] by Leszek Polony, the doctoral dissertation of Stanisław Będkowski entitled *Harmonika Wojciecha Kilara* [The Harmonics of Wojciech Kilar], as well as numerous analyses of selected works by the composer published in various scientific journals. Other valuable sources of information included interviews conducted with W. Kilar published in book form or as newspaper articles, and two extremely interesting biographical entries written in homage to the composer – *Geniusz o dwóch twarzach* [The Genius with Two Faces] by Maria Wilczek-Krupa and *Takie piękne życie* [Such a Beautiful Life] by Barbara Gruszka-Zych which were completed after the composer's death.

The written interpretation of the artistic work forms the body of the dissertation along with the audiovisual media attached to the work – a DVD and a USB flash drive with recordings of the movement interpretations of the following works:

1. W. Kilar – *Choralvorspiel (Choral Prelude)* for chamber string orchestra
Choral III Più largo
2. W. Kilar – *Three preludes* for piano – *Allegro molto, Adagio, Allegro molto*
3. W. Kilar – *Sonata* for horn and piano – II. *Recitativo e arioso*
4. W. Kilar – *September Symphony* – II. *Allegro*

Tłumaczenie: Kasper Zieliński